ЛИТЕРАТУРА

1. Буренин В.П. Литературная деятельность Тургенева. Критический этюд / Виктор Петрович Буренин. – СПб.: Тип. А.С. Суворина, 1884. – 264 с.

2. Буренин В.П. Критические очерки и памфлеты / Виктор Петрович Буренин. – СПб.: изд. А.С. Суворина, 1884. – 316 с.

3. Буренин В.П. Критические этюды / Виктор Петрович Буренин. – СПб.: тип. А.С. Суворина, 1888. – 399 с.

4. Игнатова И.Б. Литературно-критические взгляды В.П. Буренина генезис, эволюция, критический метод: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.01.01 – «Русская литература» / И.Б. Игнатова. – М., 2009. – 19 с.

5. Лепехин М. Виктор Петрович Буренин // Хронос. Биографический указатель. Режим доступа: http://www.hrono.ru/biograf/bio_b/bureninvp.php.

6. Лепехин М.П., Рейтблат А.И. Буренин Виктор Петрович // Русские писатели. 1800—1917. Биографический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – Т. I. – С. 365 – 367.

УДК 82.091 : 821.161.2 + 821.133.1

Рущак О.Р.
(Івано-Франківськ, Україна)

ОНТОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ-ПРОЕКЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ФРАНЦУЗЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ XX СТОЛІТТЯ (“1313” Н. КОРОЛЕВОЇ, “ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ” М. ЮРСЕНАР)

У статті досліджуються образи головних героїв творів Н. Королевої “1313” та М. Юрсенар “Філософський камінь” як ключові компоненти змістового рівня історичного роману-проекції.

Ключові слова: *роман-проекція, історичний роман, головний герой, моделювання дійсності.*

В статье исследуются образы главных героев произведений Н. Королевой “1313” и М. Юрсенар “Философский камень” как ключевые компоненты содержательного уровня исторического романа-проекции.

Ключевые слова: *роман-проекция, исторический роман, главный герой, моделирование действительности.*

The article deals with the main characters of works of N. Koroleva “1313” and M. Yourcenar “Philosopher’s stone” as the basic components of the meaning level of the historical novel-projection.

Key words: *novel-projection, historical novel, the main character, modeling of reality.*

© *Рущак О.Р., 2012*

Дослідження онтологічної парадигми головних героїв творів Наталени Королевої "1313" та Марґеріт Юрсенар "Філософський камінь" пов'язана із вивченням змістового рівня історичного роману-проекції. Роман-проекція – жанрова модифікація історичної романної прози, що має високі проективні потенції, які закладені в природі історичного роману. Історичний роман-проекція рухається від минулого через теперішнє до майбутнього, і в моделюванні художнього світу такого твору важливе місце приділяється часу та простору, які у своїй природі мають закладені можливості встановлення зв'язку між різними історичними епохами. Беручи до уваги той факт, що персонаж історичного роману завжди розташований у художньому часопросторі, бо, за словами М. Бахтіна, "хронотоп як формально-змістова категорія визначає (у значній мірі) і образ людини в літературі; цей образ завжди суттєво хронотопічний" [1: 235], ми розцінюємо ключовим компонентом художнього світу твору все ж таки героя, який олюднює цей простір і час. В центр художнього відображення завжди ставиться такий персонаж, який належить до минулого, має у своєму способі мислення риси, спільні для світогляду зображуваного культурно-історичного періоду та сучасності. Таким героєм може бути інтелектуал, що не мешкає в якійсь одній країні, а в різних, не обмежується однією епохою, а живе в різних. Образ цього героя повинен посилати імпульси у прийдешнє, щоб наголосити на необхідності звернення до уроків минулого з метою розв'язання проблем, актуальних протягом всієї історії людства.

Актуальність нашого дослідження пояснюється тим, що в українському літературознавстві ще не ставилося питання про виокремлення такої жанрової модифікації, як історичний роман-проекція та вивчення його змістового та формального рівня. Найяскравіші зразки роману-проекції в українській та французькій літературі XX століття представлені творами Н. Королевої "1313" та М. Юрсенар "Філософський камінь", які, відштовхуючись від зображуваних епох Середньовіччя та Відродження, акцентують на загальнолюдських проблемах сучасності та впливають на духовний розвиток майбутнього. Ґрунтовні наукові дослідження, що характеризують твори та художній метод української письменниці належать О. Мишаничу, І. Голубовській, О. Багану, І. Остащуку, Ю. Мельніковій, К. Буслаєвій, К. Усачовій, Н. Мафтин, І. Набитовичу та ін. Щодо творчості М. Юрсенар, то вона ще маловідома в Україні. Український читач не має змоги детально ознайомитись ні з творами письменниці, ні з її творчістю, бо літературознавчі дослідження обмежуються лише перекладом інтерв'ю М. Юрсенар та короткими замітками деяких дослідників, серед яких українські науковці Валентина Фесенко, Алла Книга та автори передмов до російських перекладів романів С. Завадовська та Ю. Давидов. За кордоном творчість М. Юрсенар широко відома та привертає увагу багатьох літературознавців.

У нашому компаративному аналізі романів "1313" та "Філософський камінь" ставиться мета розкрити гуманістичне начало творів української та французької письменниць, охарактеризувати онтологічні риси головних героїв та визначити їх роль у реалізації основного завдання історичного роману-проекції – через минуле рухатися у майбутнє.

Персонажі роману-проекції акумулюють в собі риси вічних образів – літературних персонажів, "які за глибиною художнього узагальнення виходять за межі конкретних творів та зображуваної в них історичної доби, містять в собі невичерпні можливості філософського осмислення буття" [2: 135]. Українська письменниця Н. Королева та французька літераторка М. Юрсенар у своїх романах-проекціях "1313" та "Філософський

камінь” вдаються до створення авторської інтерпретації традиційного образу Фауста, вченого, який ставить науку вище за забобони.

Прототипом численних літературних образів став Йоганн Фауст, що жив приблизно в період XV – XVI ст., займався науковими дослідженнями, видавничою справою і вважався чорнокнижником. Художні твори, серед яких народна книга Йоганна Шпіса “Історія про доктора Йоганна Фауста, знаменитого чарівника і чорнокнижника” (1587 р.), твір Г. Р. Відмана про Фауста, що вийшов у Гамбурзі в 1588 р., “Трагічна історія доктора Фауста” (1604) Крістофера Марло, роман Ф. М. Клінгера “Життя, діяння і загибель Фауста” (1791), трагедія Гете “Фауст” (1774–1831), “Фауст” Ленау (1835–1836), поема для танців Гейне “Фауст” (1851) та ін., формують поліфонічний образ алхіміка відповідно до своїх задумів. Д. Наливайко вважає, що “проблемним ядром легенди про Фауста стало питання, яке дуже хвилювало його сучасників, – питання про межі дозволеності людського знання” [3: 14]. Образ вченого-алхіміка, який прагне проникнути в суть речей і явищ, переступаючи створену суспільством границю дозволеного знання, у майбутньому не втратить багатогранності та значущості, а навпаки розширить свої смислові горизонти.

Н. Королева, поклавши в основу написання роману легенду про винайдення братами Шварцами стрільного пороху, змальовує період кінця XIII – першої половини XIV століття, тобто часовий відрізок, де ще не було легенди про Фауста, проте Константин Анклітцен опиняється у такій самій ситуації, як і відомий чорнокнижник. Герой роману “1313” не підписує ніяких письмових угод із нечистим, але його дії можна розцінювати як мовчазну згоду, він не в силі протистояти підступності диявола і стає на шлях зла. Мефістофель, який підштовхує юнака до гріхопадіння, матеріалізується у портреті ченця-вартівника, а потім в образі брата Бертрама.

Головний персонаж роману “Філософський камінь” – вигадана особа із історично правдивою біографією, що живе приблизно в той же час, що й Фауст і проходить через подібні випробування. М. Юрсенар пише у замітках до твору, що Зенон був “приблизно сучасником анатоміста Везаля, хірурга Амбруаза Паре, бонатіка Сезальпена, математика і філософа Жирома Кардана, помер через 5 років після народження Галілея, і через рік після появи на світ Кампанелли” [4: 453] (– тут і далі переклад мій – О. Р.), у його біографії є факти з життя не тільки вищезгаданих вчених, а й Джордано Бруно, Парацельса, Леонардо да Вінчі, Доле та ін. У час, коли люди ще вірили у чаклунство, а з іншого боку, наука поступово скидала окови схоластики, особа, яка мала сміливість вести дослідження, самостійно читати та трактувати Святе Письмо і богословські праці, а також висловлювати власну думку, підозрювалася у союзі з дияволом. Зенон не ототожнює себе із легендарним чорнокнижником, і тому глузує із перестороги свого двоюрідного брата Анрі-Максиміліана про небезпеку повторення долі “доктора Фауста, про якого розказують ярмаркові маріонетки” [4: 165], кажучи, що “хай старі жінки вірять у казки про вченого доктора, який уклав договір з дияволом. Уявлення справжнього Фауста про душу і пекло були дещо іншими” [4: 165]. Головний герой “Філософського каменя” співвідноситься із гуманістичним образом Фауста, що присвячує своє життя філософському осмисленню буття і рухається набагато далі від своїх сучасників. Зенон проявляє велику силу волі, бунтуючи проти догм та приписів церкви, і той бунт у ньому самому, “а може і в епосі” [4: 417]. Костантин, на думку О. Мишанича, “ще не може стати бунтарем, але прагне відірватися від сірої маси, ставить свій винятковий розум на службу поступу,

вбачаючи у своїх винаходах і безсмертя душі" [5: 69]. Константин Анклітцен із твору української письменниці цікавиться наукою змолоду, але не знаходить підтримки з боку батька. Через конфлікт з батьком хлопець змушений покинути дім, блукати лісом під вигаданим ім'ям "Конрад з Кельна", зупинитись у фізикуса та зрештою знаходить притулок у францисканському монастирі, де стає братом Бертольдом. Конфлікт у душі Константина починається із протесту проти псевдоцінностей, де бенкети, бійки, розваги та розпуста займають чільне місце у житті лицарства. Спочатку у Константина, було велике покликання своїм розумом та вміннями служити благу людства, але згодом у внутрішній боротьбі двох начал перевага опиняється на боці зла.

Зенон із твору французької письменниці вже лише через своє походження опиняється не у дуже вигідному становищі. Його батько Альберіко де Нумі зрікається сина заради високого чину при папському престолі. Мати Хілзонда не проявляє любові до сина, вбачаючи в ньому плід гріха та тілесної слабкості. Багаті родичі бояться перспективи побачити у списку спадкоємців не лише власних дітей, а й Зенона, тому за рішенням сім'ї, "церква залишалася для незаконнонародженого вірним шляхом до добробуту і почестей" [4: 34]. Хлопця віддали на навчання до священика Бартоломе Кампануса, де він почерпнув із численних книг ґрунтовні знання. Пізніше вступивши у Богословську школу в Лувені, Зенон був серед найкращих учнів, бо вмів вести без підготовки дискусії на різні богословські теми. Але юнак швидко розчарувався, бо "ще до кінця семестру він дивився зверху на вчених докторів, зодягнених у хутро, нахилених над повними тарілками у столових, сильно самозадоволених від своєї вагомої вченості; студентів шумних і неотесаних, що твердо вирішили здобути стільки лише знань, щоб пристроїтись на гарне місце; жалюгідні бідняки, у яких розум функціонує, поки вони молоді" [4: 38]. Зневага ця з'явилася через розуміння того, що "жоден з тих, на яких він раніше розраховував, не піде ні розумом, ні діями вперед, чи принаймні так далеко як він" [4: 38]. У Зенона була жадоба знань, і не просто книжних, які він здобув ще в юності, а тих, що даються життям. Йому набридають гори книг, а набагато більше "подобається читати живий текст: тисячі римських і арабських цифр, букви, що біжать зліва направо – як у наших писарів; чи справа наліво, як у східних манускриптах. Пропуски, які означають чуму чи війну. Стовпці, написані червоною кров'ю. І всюди знаки, а деколи і плями, ще більш дивні, ніж знаки..." [4: 16]. Зенон подорожує інкогніто по світу, підчас мандрів відвідує різні куточки християнського і мусульманського світу, реалізує себе у благородній професії лікаря та намагається зрозуміти суть буття.

Герої романів української та французької письменниць ведуть успішні наукові дослідження. Праця Бертольда із роману "1313" приносила багато добра людям, які приходили з "далеких околиць, мов на прощу, до францисканців, "що на горі". Ліків, поради в ділах духовних і світських шукали тут прочани" [6: 194]. Молодий дослідник у добробут монастиря вніс свою лепту, винайшовши вітражі, які були "яскравіші й прозоріші навіть за славнозвісні італійські, бо вони не були такі різкі, однаково приємно сяяли й проти сонця й при вогнях вівтарних свічок" [6: 194]. Згодом він вигадав новий спосіб обробки шкір і вже за два чи й іноді менше тижнів, а не як раніше за шість-вісім місяців, можна було мати м'яку гладесеньку шкіру для чобіт. Фра Нарцис радів допомозі Бертольда, бо той, "то дасть таку водичку, що коли нею раз на тиждень підливати городину, досягає вона неймовірних розмірів; то виганяє цілу систему рам скляних, що їх можна було

то відчиняти, то зачиняти, і тим способом тримати рослини в більшій тепліні, як була надворі" [6: 194]. Завдяки здобуткам вченого у монастирі була зелена, свіжа городина і взимку.

Зенон із "Філософського каменя" завдяки винахідливості створює разом із своїм другом ткацькі станки. Проте "таланти Зенона у сфері механіки не були належно оцінені сім'єю, яка зневажала незаконнонародженого, і в той же час шанувала в ньому майбутнього пастиря" [4: 45]. З іншого боку, робітники неготові до використання машини, яка працювала за чотирьох і вимагала набагато більшої вправності. Негативною стороною було зростання безробіття, через що в суспільстві назрівали протести. Зенон стає на захист прогресу і намагається переконати людей у перспективі, яку дає відкриття. Він гнівно звертається до свого приятеля: "Я мав тебе за людину, Коласе, а ти сліпий кріт! Ви, звірі, не мали б ні вогню, ні свічки, ні ложки, якщо б інші їх для вас не придумали. Бобіна, і та лякала б вас, якби вам її показали вперше" [4: 64].

Протягом свого життя Зенон скрупульозно вивчає анатомію людини, стежить за рухом зір і визначає їх потенціальний вплив на долю людства, не залишаючи поза увагою новітні досягнення техніки та науки загалом. Ще в юності він думав про Піфагора, Ніколо Кузанського та Коперника, що представив свої теорії у Богословській школі й отримав схвальну оцінку одних і був жорстоко засудженим іншими, і молодого дослідника охоплювала "гордість при думці, що він належить до цієї допитливої та діяльної раси людей, яка підкорює вогонь, трансформує субстанцію речей і досліджує шлях зірок" [4: 52]. Зенону можна дорікнути у зверхності та байдужості, бо, говорячи про своїх пацієнтів, він каже, що "їх смерть чи зцілення були для мене важливими як підтвердження діагнозу чи випробування правильності методу" [4: 147]. Часто Зенон ризикує власним життям заради порятунку інших, з чого випливає висновок про щиру відданість благородній професії лікаря.

Опинившись у в'язниці, він аналізує свої здобутки і прорахунки. Зенон картає себе за винайдення грецького вогню, хоч "цей винахід, що спалив сотні людей, здавався тоді кроком вперед у військовому мистецтві. Звичайно, смерть за смерть, жорстокість битви, у якій кожен вбиває, але й сам може бути вбитим, не можна порівняти із звірством тортур, що здійснювалися в ім'я милосердного Бога, і все ж він також був творцем і співучасником злодіянь, що звершувалися над бідною людською плоттю, і треба було 30 років, щоб він відчув докори сумління, які б напевно викликали посмішку у адміралів чи королів" [4: 372]. Такі думки не тривожать свідомість головного героя роману "1313", який ставить себе вище за всіх. Бертольд нехтує людьми, як і його батько, та врешті-решт приходить до сумного висновку, що "правдиве безсмертя не те, що його здобули "вмерлі за свою правду". Ні, безсмертя належить тим, котрі за "свою правду" вміли й мали відвагу посилати на смерть інших, не зважаючи на всяку мізерію довкола, йшли вперед, до своєї мети, не помічаючи маси покірних їхньому наказові рабів. Герой Македонський... Цезар... Карло Великий... Це – справжні безсмертні – і поза чернечими рефектаріями. Це – герої, напівбоги, що здобули собі вічне життя через смерть інших..." [6: 244]. Він прагне досягти слави та влади будь-якою ціною, навіть допускає перетворення інших у своїх підданих. Подібного безсмертя прагне Анрі-Максиміліан, двоюрідний брат Зенона, який присвячує своє життя війні, любовним пригодам та написанню віршів. У 16 років юнак ставить собі мету зробити кар'єру військового і каже, що "через 15 років побачимо чи зможу бути рівним Олександру Македонському. Через 30 років дізнаємося більше чи

менше вартую я, ніж Цезар. Невже мені провести все своє життя, мірячи сукно в бутику на вулиці О-Лен? Я хочу стати людиною" [4: 17]. Анрі-Максиміліан хоче здобути людську славу, а Зенон навпаки, хоче бути чимсь більшим, ніж просто людиною.

На прикладі Константина Анклітцена та Анрі-Максимілана письменниці Н. Королева та М. Юрсенар показують зародження, розвиток та особливості формування свідомості диктаторів-завойовників XX століття. Анрі-Максиміліан стає військовим через легковажність та прагнення бути вільним, його ставлення до війни як до розваги не приносить людству нічого доброго. Головний герой роману "1313" Бертольд – не простий чернець-алхімік, а злий геній, що збився із істинного шляху у пошуках ствердження власної значущості і для якого звичайні люди та ченці стали "темною челяддю", "одиницями з маси", "нерозумною чередою баранів" та "сірою масою овець на двох ногах" [6]. Константин – індивідуаліст за характером, але в романі це набуває хворобливого стану. Він не сприймає цінностей своєї епохи, у якій індивідуалізація ще витіснена типізацією, а митці "замість проникнення в багатоманітність життєвих явищ виходять із непримиренної протилежності піднесеного і низького, розташовуючи на полюсах абсолютне добро і абсолютне зло" [7: 17]. Нестача особистої свободи думки та дії призводить героя до гіпертрофованого самолюбства. Константин позбавлений права вибору, всі рішення приймалися ним за порадою інших. Блазень порадив покинути дім, а фізикус піти в монастир, щоб мати змогу вільно займатися наукою. Хоч на перших порах йому здавалося, що "тільки там, за високими стінами, з-за яких не вільно виходити, може бути справжня вільність. Тільки там, де кожен твій крок залежить від припису й наказу абата, – тільки там можна мати повну незалежність. Бо ж там і не треба жодної ініціативи, й навіть жодного бажання..." [6: 152]. Проте відчув великий сум та журу, "бо ж і думки, і вся його душа замкнена тут в грати всяких правил та приписів, не потрібних ні людям, ні Богові" [6: 223]. Бертольд усвідомлював свою гріховність і приходив до висновку, що й "ніколи "любити ближнього" він не вмів, а "четверту заповідь" порушував раз по раз. Бо вже здавна в глибинах його душі розрісся якийсь міцний корінь почувань зовсім інших, як любов і до ближніх, і до старших" [6: 215]. Спроби перебороти в своєму серці ці гріховні почуття не увінчувалися успіхом, це його ще більше дратувало і піднімало хвилю гніву. Так як Бертольд знав тільки два діючі способи проти такого стану – молитва й праця, то він завзято працював. О. Мишанич зауважує, що "працездатністю, знаннями, винаходами Бертольд досяг вершин почестей і слави, увірував у свою винятковість, забувши про щоденні обов'язки звичайної людини, що повинна виконувати весь той кодекс суто людських, моральних приписів, що їх дотримуються люди, серед яких він добровільно опинився" [5: 69]. Щоб подолати пригніченість дослідник наважився на горезвісне відкриття пороху, яке б мало принести йому ще більшу славу.

Відстоює свободу і Зенон, який заздрив навіть "бідняку, бо той міг діяти, як йому заманеться" [4: 53]. Він усвідомлює певну обмеженість волі людини, бо їй "не дано такої свободи, якої вона б бажала, хотіла, боялася чи, можливо, навіть такої, якою б жила. Лікар, алхімік, піротехнік, астролог волею-неволею носить лівpею свого часу" [4: 223]. Зенон був вільним духом, відстояв своє право на самовдосконалення, хоч і обійшлося це йому ціною життя.

Для честолюбного Бертольда переломним моментом стала поява у монастирі брата Бертрама, рід якого "давній, що "майже вічний" [6: 231]. Він допомагає втілити задуми

Бертольда та говорить вголос ті думки, які певний час роїлись в голові ченця. Характеризуючи образ брата Бертрама, І. Остащук стверджує, що "постать натхненника Анклітцена є найбільш містичною, центральною і водночас найскладнішою" [8: 90]. Боячись втратити спілкування з однодумцем, тобто живим втіленням "ченця-вартівника", Бертольд сам "перетворився на "ченця-вартівника", бо ж вартував і вдень і вночі напружено хвилину зустрічі" [6: 231]. Ерудиція його друга Бертрама вражала, бо він був і алхіміком, і філософом, і гуманістом, тобто тим, ким прагнув стати Бертольд. Знання ж цього алхіміка, погляди філософа та цінності гуманіста направлені на служіння власному самолюбству. Бертрам виступав за досягнення власного добробуту, не зважаючи на інших, бо, за його словами, "всі, від праматері Єви починаючи, й до тебе самого, брате мій... всі лише власного щастя шукають, не оглядаючись на інших" [6: 247]. Зенон із твору французької письменниці ніколи не прагне здобути щастя за рахунок інших. Алхімік із роману "Філософський камінь" наділений благородними рисами, які проявляються у служінні людству. Для Зенона пошук філософського каменя "має на меті не що інше, як вдосконалення людської душі" [4: 419]. Хоч він засмутився, бо "перша стадія Діяння забрала в нього ціле життя" [4: 239] та все продовжує рухатися до мети. Зенон знаходить символічний філософський камінь, тоді як Бертольд у своїх пошуках тільки віддаляється від нього. Константин розуміє, що до справжніх відкриттів йому ще далеко, тому гірко зітхає: "Ох, камінь філософів! Як я ще далеко від тебе!" [6: 139]. Ігнорування етичного аспекту у наукових дослідженнях не дає йому змоги наблизитися до омріяної мети. Бертольд прагнув не вдосконалення власної душі, а за допомогою магічного способу здобути багатство. Покликання справжнього вченого повинне підпорядковуватися служінню благу людства, а не задоволення власних честолюбних та корисливих поривів. Фізикус із роману "1313" підкреслює, що "у вченого серце повинно бути, як лютня... Все серце своє повинен він вложити в улюблену працю й її, як пісню офірну, повинен з вірою й любов'ю нести на вівтар людства" [6: 176]. Бо ж без істинної любові втрачає вартість і наука, і саме людське буття. Зенон має мету створити книгу, яка б містила всі досягнення наукової думки на час його життя. Працюючи лікарем, він веде записи, щоб передати наступникам свій досвід у лікуванні хвороб. Бертольд навпаки робить із науки власного слугу і хоче здобути за допомогою "чорнозолота" не лише все золото світу, а й славу і владу. У розкритті справжніх бажань Бертольда Н. Королева робить натяк на лідерів політичних сил ХХ століття, що готові взятися до зброї та використовують науку у цілях збільшення статків та зміцнення влади.

Н. Королева та М. Юрсенар обирають головним героєм романів-проекцій вченого, який володіє широкими знаннями про досягнення філософської та наукової думки своєї епохи. Константин Анклітцен – приклад людини, що своїм розумом виходить за межі Середньовіччя, але не може протистояти проти перепон, нав'язаних суспільством та церквою догм. Він не має чітких національних рис, тому його образ універсальний. О. Мишанич пише : "це – скоріше тип загальноєвропейський, що ввібрав у себе риси людини раннього Відродження з її жадобою пізнання світу" [5: 71]. Літературознавець бачить наступників ченця і в Україні, які в наступних століттях навчатимуться в європейських університетах, і "над ними тяжітиме релігійна ідеологія, та це не зупинить їх на обраному шляху: вони, як і брат Бертольд, будуть готові "продати душу чортові" заради світла знань, істини і звичайного людського щастя" [5: 71].

Зенон із твору М. Юрсенар втілив у своєму образі ціле покоління гуманістів. На його прикладі проілюстровано велику силу людського духу та можливість залишатися людиною у найскладніших життєвих ситуаціях. Якщо Бертольд із роману "1313" збивається з істинного шляху, бо за середньовічною філософією історії стає на шлях Розуму, що асоціюється із дияволом, та нехтує етичним принципом у дослідженні, то Зенон із твору "Філософський камінь" постає в образі вченого, що працює на благо людства. Непосильні для Константина проблеми вирішуються алхіміком, що живе на кілька століть пізніше у суспільстві, де наука вже має сміливість скидати кайдани теології. Аналіз онтологічної парадигми персонажів історичних романів-проекцій акцентує на неоднозначності образів героїв, тому їх не можна трактувати лише з точки зору світогляду епохи, яку вони представляють, бо і Константин, і Зенона за своїм єством належать і минулому, і теперішньому, і майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – М. : "Худож. лит.", 1975. – 504 с.

2. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К. : ВЦ "Академія", 2007. – 752 с.

3. Гете Й.-В. Фауст ; Лірика : Для ст. шк. віку / Пер. з нім. ; Передм. Д. С. Наливайка ; Мал. І. М. Гаврилюка. – К. : Веселка, 2001. – 478 с.

4. Yourcenar M. L'Œuvre au Noir / M. Yourcenar. – Paris, 1968. − 472 p.

5. Мишанич О. Дивосвіти Наталени Королевої / О. Мишанич // Мишанич О. Повернення. – К., 1993. – С. 59–80.

6. Королева Н. 1313. Повість із Середньовіччя // Королева Н. Предок : Історичні повісті ; Легенди старокиївські / Наталена Королева ; [упоряд., авт. післямови та приміт. О. В. Мишанич]. – К. : Дніпро, 1991. – 670 с.

7. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры / А. Я.Гуревич. –2-е изд., испр. и доп. – М. : Искусство, 1984. – 350 с.

8. Остащук І. Б. Трансформація фаустівського мотиву у романі Н. Королевої "1313" / І. Б. Остащук // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Випуск VIII. – Івано-Франківськ : Плай, 2003. – С. 87–91.